Панас Мирний - корифей української прози

Постать Панаса Мирного захоплює духовною силою і цільністю, непохитністю і постійністю в своїх переконаннях. Його творчість — ціла епоха в історії української літератури. Під його пером проза здійснила перехід від «селянської оповіді» до романів із соціально-психологічним осердям.

Народився майбутній письменник 13 травня 1849 р. в Миргороді. У його розвитку й становленні як людини, громадянина, митця величезна роль належить старшому братові. Навчаючись у Гадяцькому повітовому училищі, Панас Мирний цікавився подіями в країні, захоплювався творами Кобзаря, познайомився з першим українським журналом «Основа». В училищі він пробує писати вірші. У 1863 році стає Панас писарчуком Гадяцького повітового суду. Клятим життям називав він свою службу. Віддушиною було спілкування з братом, з прогресивно мислячими студентами. А ще книжки і самоосвіта.

Перші спроби пера у прозі не відзначалися оригінальністю. Перші твори хоча і були з явним наслідуванням М. Гоголя, Марка Вовчка, І. Нечуя-Левицького, виявили його індивідуальні риси. Письменник прагнув показати кожне явище в контексті історії, з його першопричинами, подати передісторію. 1872 рік став роком народження Панаса Мирного як письменника. У львівському журналі «Правда» було опубліковано оповідання «Лихий попутав». А оповідання й повість «Чіпка» заклали підвалини великої соціально-психологічної прози. Брат високо оцінив повість і підключився до роботи над розгортанням повісті у роман.

Панас Якович був бездоганним працівником, цінував свою роботу, яка забирала у нього дуже багато часу. Так тривало майже десятиліття, поки не відкрив для себе «третю зміну». У листі до М. Коцюбинського він скаржився, що роботою обкладений так, що кожного вечора до півночі доводиться над нею сидіти. А думка — хоч після півночі по одній сторінці що-небудь написати. Такими темпами, звичайно, роман не написати, а повість «Лихо давнє і сьогочасне» було завершено у такий спосіб.

У 1903 р. журнал «Киевская старина» друкує роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні» під назвою «Пропаща сила». Автор відобразив у творі соціальні процеси не самі по собі, а через психологію героїв, їх думки, прагнення, переживання. Поява соціально-психологічного роману — ознака зрілості літератури, перехід її на вищий щабель. І в цьому неперевершена заслуга Панаса Мирного.

Письменник залишив нам у спадок великі романи — «Хіба ревуть воли...» та «Повія», три повісті — «П'яниця», «Лихі люди», «Лихо давнє й сьогочасне», чим увійшов у літературу як основоположник українського соціально-психологічного роману і повісті, як майстер великих прозових жанрів.